

Kumla kommun
livslangtlarande@kumla.se

2022-04-25
Dnr 2019:5616

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolors arbete med
lärande för hållbar utveckling vid Skogstorps-
skolan i Kumla kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Skogstorpsskolan avseende verksamhetens kvalitet inom lärande för hållbar utveckling. Bakgrunden till granskningen är att Sverige genom Agenda 2030 förbundit sig att senast 2030 säkerställa att alla studerande får de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling. Granskningen handlar om i vilken utsträckning rektor styr och organiserar arbetet med lärande för hållbar utveckling så att det präglar utbildningen i sin helhet samt i vilken utsträckning eleverna ges möjlighet till delaktighet och inflytande i frågor som rör lärande för hållbar utveckling. Granskningen inriktas på lärande för hållbar utveckling i årskurserna 7-9.

Läsanvisning

Granskningen är uppdelat i tre bedömningsområden. Inom varje bedömningsområde har Skolinspektionen satt upp ett antal kvalitetskriterier som beskrivs i bilaga 2. I denna bilaga finns också beskrivet hur granskningen har genomförts. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 3. För varje bedömningsområde görs en sammantagen bedömning av skolans/verksamhetens arbete i relation till framtagna kvalitetskriterier inom området. Kvalitetskriterierna beskriver ett arbete med lärande för hållbar utveckling av hög kvalitet. Om Skolinspektionen bedömer att utvecklingsarbete behövs för att uppfylla kvalitetskriterierna anger Skolinspektionen på vilken eller vilka punkter. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av skolan. Om en skola/verksamhet bedöms fungera väl begär inte Skolinspektionen motsvarande redovisning men kan lämna framåtsyftande kommentarer.

Beslut:

Skolinspektionen gör följande bedömning i relation till framtagna kvalitetskriterier vid Skogstorpsskolan

Rektors styrning för samsyn, delaktighet och samverkan i arbetet med lärande för hållbar utveckling

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas. Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektor behöver utveckla arbetet med att skapa en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling så att den omfattar alla lärare och att arbetet därmed kan genomsyra utbildningen i sin helhet.

Lärares kunskaper om lärande för hållbar utveckling i utbildningen

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas. Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektor behöver kartlägga vilket behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling som finns bland samtliga lärare samt erbjuda kompetensutveckling utifrån vad kartläggningen visar.

Elevernas möjlighet till delaktighet och inflytande i de delar av utbildningen som berör hållbar utveckling

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom det granskade bedömningsområdet fungerar väl och har inte identifierat något utvecklingsområde.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 2022-11-07 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 4) användas.

Redogörelsen skickas till dokument.goteborg@skolinspektionen.se eller Skolinspektionen, Box 2320, 403 15 Göteborg. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2019:5616) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive bedömningsområde.

Rektors styrning för samsyn, delaktighet och samverkan i arbetet med lärande för hållbar utveckling

Inom detta område granskas i vilken utsträckning rektorn styr skolans arbete med lärande för hållbar utveckling, så att det präglar utbildningen i sin helhet. Det omfattar hur styrningen främjar en gemensam förståelse om vad lärande för hållbar utveckling är, delaktighet och ett gemensamt ansvarstagande hos lärarna. Det inkluderar också att det finns strukturer för samverkan mellan lärare för ämnesövergripande samarbeten. Vidare granskas om lärande för hållbar utveckling genomsyrar hela skolans verksamhet, genom att det förekommer aktiviteter som berör andra delar av utbildningen än själva undervisningen. Skolinspektionen granskar även om rektors styrning möjliggör samverkan med det omgivande samhället så att det skapas autentiska lärmiljöer som gör att de komplexa hållbarhetsfrågorna ges ett aktuellt sammanhang för eleverna. För att vara en del av skolans utvecklingsarbete behöver arbetet med lärande för hållbar utveckling följas upp på ett systematiskt sätt.

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att rektors styrning ger lärarna förutsättningar för ansvarstagande, inflytande, initiativtagande och samverkan så att elever ges möjlighet att förstå hållbarhetsfrågor som en helhet där de olika dimensionerna samspelar och påverkar varandra. Skolan tillvaratar till viss del kompetens även hos övrig personal och möjliggör autentiska lärmiljöer genom kontakt med det omgivande samhället i arbetet med lärande för hållbar utveckling. Skolan har till viss del en fungerande uppföljning av arbetet som bland annat omfattar elevernas upplevda delaktighet och inflytande. Granskningen visar dock att det saknas en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling som omfattar syftet med arbetet, dess innehåll och form. Eftersom en gemensam förståelse saknas finns det heller ingen riktning för arbetet med lärande för hållbar utveckling som lärare, elever och rektor kan arbeta tillsammans mot.

Lärare ges förutsättningar för ansvarstagande, inflytande, initiativtagande och samverkan

Granskningen visar att rektors styrning ger lärare utrymme till ansvarstagande, inflytande och initiativtagande så att elever ges möjlighet att förstå hållbarhetsfrågor som en helhet där de olika dimensionerna samspelar. Det framkommer att det finns goda tidsmässiga förutsättningar för samverkan men att vissa schematekniska hinder finns. Både rektorn och lärarna berättar i intervjuerna att rektorn uppmuntrar lärarnas initiativ att arbeta både tematiskt och ämnesövergripande. Vidare berättar lärarna att de själva tar initiativ till ämnesövergripande samverkan och projekt där de ansvarar för innehåll, planering och arbetssätt. Exempelvis har lärarna i svenska, slöjd och i de samhällsorienterande ämnena samverkat kring samer och minoritetsspråk. I svenska, slöjd och de samhällsorienterande ämnena fick eleverna en uppgift att skapa ett fantasiland för att lära och uppfatta större kunskapsområden som en helhet där de tre dimensionerna behandlades integrerat. I intervjuerna med lärarna framkommer dock att det kan finnas vissa hinder för samverkan. Exempelvis, säger lärarna, att kan det handla om att det är en del organisatoriska hinder såsom schemaläggning, eller att lärarna uttrycker brist på samsyn om vad ämnesövergripande arbete innebär.

Skolan tar till viss del vara på kompetens hos övrig personal i arbetet med lärande för hållbar utveckling

I granskningen framkommer att skolan till viss del tillvaratar kompetens och erfarenhet hos annan personal än lärare i arbetet med lärande för hållbar utveckling. Skolans matpersonal arbetar med att uppmuntra eleverna att inte ta mer mat än de orkar äta upp och via bildstöd tydliggöra för eleverna hur man kan minska matsvinnet. Matsalspersonalen deltar även på elevrådet där de har tagit upp varför de serverar vegetarisk mat som ett led i att eleverna ska få en förståelse för hur det påverkar miljön. I intervjuerna med lärarna och rektor framkommer att skolans studie- och yrkesvägledare har varit involverade i ett arbete om hållbart arbetsliv och hushållsbudget, exempelvis inom de samhällsorienterande ämnena.

Rektors styrning möjliggör autentiska lärmiljöer genom kontakt med det omgivande samhället

Granskningen visar att rektorn möjliggör för aktiviteter med det omgivande samhället. Rektorn tar dock inga initiativ, utan initiativtagandet till externa kontakter ligger hos lärarna, men rektor stöttar och uppmuntrar. Den uppkomna situationen med pandemin har gjort att aktiviteter inte har kunnat genomföras som planerat. I intervjuerna ger lärarna exempel på att i de samhällsorienterande ämnena görs en fältstudie som går ut på att eleverna ska undersöka och identifiera kommunens sårbara platser och lämna förslag på åtgärder. Andra exempel på aktiviteter är besök på kommunens reningsverk. Utöver det nämner lärarna att de tidigare även besökt ett telekombolag och arbetat med ett projekt där eleverna fått möjlighet att ta del av bolagets produkter och användningsområden som ett led i att eleverna får

ta del av autentiska situationer för att kunna öka sin handlingskompetens. I intervjun med rektorn framkommer att skolan har som målsättning att årskurs nio ska åka till Stockholm för att besöka riksdagen och Demokrativerkstaden. Vidare säger rektor att före pandemin bjöd skolan in olika yrkesrepresentanter, vilket var en koppling till gymnasievalet i årskurs nio. Rektorn säger också att skolan tidigare haft politikerbesök och eleverna har åkt till stadshuset och elevrådet har fått träffa nämndsordföranden. Det finns även ett samarbete i Sydnärkes kommunalförbund där elevrådsrepresentanter deltar, enligt rektorn.

Skolan har till viss del en systematisk uppföljning av arbetet med lärande för hållbar utveckling

Granskningen visar att skolan till viss del har en systematisk uppföljning av arbetet med lärande för hållbar utveckling inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet. I intervjuerna med lärare framkommer att lärarna i slutet av terminen gör en utvärdering av undervisningen, som innefattar vad som fungerat bra och vad som kan utvecklas. Utöver det tar lärarna del av resultat gällande elevernas mående, som exempelvis framkommer genom elevhälsoteamets elevintervjuer. Det är dock inte uttalat att detta är en del av skolans arbete med lärande för hållbar utveckling. Ovanstående utvärderingar görs både enskilt och i grupp som rektorn tar del av, berättar lärarna. Vidare säger lärarna att det ämnesövergripande arbetet utvärderas och diskuteras i kollegiet. Rektorn säger att de följer upp elevers delaktighet och inflytande och att skolan har inlett ett utvecklingsarbete på det området. En av förstelärarna har fått i uppdrag att ställa fördjupande frågor till eleverna om de låga resultat gällande delaktighet och inflytande som framkom i den kommungemensamma enkäten. Det framkommer dock inte av granskningen om uppföljningen görs utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

Det saknas en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling

Skolinspektionens granskning visar att det saknas en gemensam förståelse, hos rektorn och lärarna för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling. Bland lärarna är det blandade svar gällande frågan om lärarna anser att det på skolan finns en gemensam förståelse för vad lärande för hållbar utveckling är samt hur de ska arbeta med det. Några lärare säger att det på det stora hela, finns en gemensam förståelse för begreppet, som etablerats genom arbetet med gemensamma lektionsplaneringar och genomförande av undervisningen samt att i flera ämnen har lärande för hållbar utveckling en naturlig koppling till det centrala innehållet. Samtidigt säger andra lärare att det inte finns någon uttalad gemensam förståelse. Även rektorn uppger att det inte finns en uttalad gemensam förståelse för lärande för hållbar utveckling på skolan, men menar att det inte finns några utmaningar eller hinder för att skapa en sådan.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektor behöver utveckla arbetet med att skapa en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling så att den omfattar alla lärare och att arbetet därmed kan genomsyra utbildningen i sin helhet.

Skolinspektionens granskning visar att det saknas en gemensam förståelse för lärande för hållbar utveckling. Det saknas en samsyn som omfattar hela skolan gällande såväl innehåll som formerna för utbildningen samt syftet med lärandet, att utveckla elevernas handlingskompetens. Eftersom en gemensam förståelse saknas finns det heller ingen riktning eller målsättning för arbetet med lärande för hållbar utveckling som lärare, elever och rektor kan arbeta tillsammans mot.

För att lärande för hållbar utveckling ska kunna bedrivas på ett framgångsrikt sätt som bidrar till elevernas handlingskompetens behöver lärande för hållbar utveckling genomsyra utbildningen i sin helhet. Lärande för hållbar utveckling kännetecknas av ämnesövergripande frågor och ett lärande som relaterar till övergripande läroplansmål så som kritiska förhållningssätt, reflektion kring värdegrund, demokratiska arbetssätt och delaktighet och inflytande från eleverna¹. Lärande för hållbar utveckling bör därför ses om en prioriterad uppgift för samtliga lärare och inte vara avhängigt lärarnas eget intresse eller endast förekomma i vissa ämnen. En grundläggande utgångspunkt för arbetet är att det finns en gemensam förståelse för vad lärande för hållbar utveckling är och hur skolan ska arbeta med det. Att förståelsen är gemensam innebär att den är välkänd bland alla lärare och att de känner sig trygga med vad det innebär för deras egen undervisning och yrkesutövning. Om ansvaret tillskrivs enskilda individer utan stöd från en gemensam förståelse är det svårt att omsätta lärdomar till förändringar i hela organisationen. Risker är stora att individuella ansträngningar blir kortlivade projekt som bara existerar i enskilda ämnen eller enstaka klasser.²

Skolinspektionen rekommenderar därför rektor att bygga upp och upprätthålla en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling som omfattar alla lärare. En gemensam förståelse kan till exempel etableras genom

¹ Skolverket (2018). Kunskapsöversikt över arbetet med lärande för hållbar utveckling i skolväsendet. Rapport. Dnr 51.3-2018:947.

² Mogren, A. (2019). Guiding principles of transformative education for sustainable development in local school organisations: Investigating whole school approaches through a school improvement lens (Doctoral dissertation, Karlstads universitet).

att skolan implementerar rutiner för ett kontinuerligt arbete med lärande för hållbar utveckling som också inkluderar rutiner för att introducera nyanställda i arbetet samt att arbetet följs upp som en del av skolans systematiska kvalitetsarbete. En gemensam förståelse kan också etableras genom att rektor möjliggör och styr diskussioner där samsyn skapas mellan lärarna vad gäller syfte, innehåll och form för arbetet med lärande för hållbar utveckling.

Lärares kunskaper om lärande för hållbar utveckling i utbildningen

Inom detta område granskar Skolinspektionen i vilken utsträckning lärare ges den kompetensutveckling som de behöver för att kunna arbeta med lärande för en hållbar utveckling. Detta förutsätter att rektorn har tagit reda på behovet och utifrån det erbjudit relevant kompetensutveckling.

För att lärarna med god kvalitet ska kunna arbeta och uppnå syftet med lärande för hållbar utveckling krävs det att lärarna har kunskaper om vad lärande för hållbar utveckling innebär. Det betyder att de har kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen som de ser som mest relevanta för sin undervisning. Det betyder också att de har kunskaper om de tre olika dimensionerna³ av hållbar utveckling och hur dessa dimensioner hänger ihop och påverkar varandra (holism) samt att de uppmärksammar och reflekterar över hur pedagogiska dilemman kan hanteras.

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att rektorn inte har kartlagt behoven av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling bland lärarna. Lärarna uttrycker i intervjuerna att de har goda kunskaper om Agenda 2030, de nationella miljömålen och kan redogöra för de mål som de ser som mest relevanta för sin undervisning. Lärarna anser också att de har goda kunskaper om de tre hållbarhetsdimensionerna. Granskningen visar att lärarna i arbetslagen reflekterat över och hanterat dilemman som kan uppstå i arbetet med lärande för hållbar utveckling.

Rektorn har inte kartlagt behovet av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling

³ De tre dimensionerna är ekonomiska, sociala/kulturella och miljömässiga/ekologiska

I granskningen framkommer att rektorn inte har kartlagt behoven av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling, och rektorn har därför inte kunnat säkerställa att lärare ges den kompetensutveckling som de behöver. Lärarna berättar i intervjuerna att de dock har stort friutrymme gällande fortbildning, och att rektorn gör regelbunden inventering av detta i medarbetarsamtal, dock utan koppling till lärande för hållbar utveckling. En lärare berättar att hen har fått fortbildning inom lärande för hållbar utveckling, men att det var på eget initiativ. I intervjuerna med lärarna framkommer dock att de fått generell kompetensutveckling, som kan relateras till lärande för hållbar utveckling, exempelvis genomgång av barnkonventionen, föreläsningar om jämställdhet i skolan samt att de har arbetat med "NPF-säkring".

Lärarna uppger sig ha god kännedom om de globala och nationella målen, de olika hållbarhetsdimensionerna och dilemman som kan uppstå i arbetet med lärande för hållbar utveckling

Granskningen visar att lärarna uppger att de har god kännedom om Agenda 2030, och om de nationella miljömålen och de ger exempel på mål som de ser som mest relevanta för sin undervisning. Exempelvis säger en lärare att i ämnet slöjd kommer vissa mål in naturligt när det handlar om återbruk, att laga saker och vid materialanvändning. Ojämlighet, utbildning, hälsa och välbefinnande kommer också in i undervisningen, säger en annan lärare. I fysik, visar den inskickade dokumentationen, att eleverna arbetar med olika typer av energikällor. Ytterligare exempel handlar om arbetet med att ta reda på vilken miljöpåverkan olika material har. I de samhällsorienterande ämnena, arbetar eleverna med att analysera och bli medvetna om hur och på vilket sätt matvanor, transport och saker som används i vardagslivet påverkar miljön. Vidare säger en av lärarna i intervjun att de viktigaste målen är miljömålen då de är tydligt kopplade till ämnets centrala innehåll då de diskuterar och tittar på sjöar i närområdet vad gäller förorening. Enligt rektorn har lärarna mycket goda kunskaper om kursplanernas innehåll och således har lärarna god kunskap om de 17 mål som ingår i Agenda 2030 eftersom de är en del av kursplanen.

I granskningen framkommer att flera av lärarna uppger att de har tillräcklig kunskap för att ge eleverna kunskap där de tre dimensionerna av hållbar utveckling integreras. Flera av lärarna säger att det ingår i respektive ämne vilket innebär att de har kunskap om de olika dimensionerna. En lärare berättar att när de arbetar med bostadsfrågor ingår de tre dimensionerna, eleverna blir medvetna och får en fördjupad förståelse och insikt om de olika dimensionerna. En lärare berättar att när eleverna ska jobba med att skapa ett eget fantasiland kommer alla tre dimensionerna in vilket gör att eleverna får en djupare kunskap och en större förståelse hur de tre perspektiven hänger ihop och påverkar varandra.

Vidare visar granskningen att lärarna identifierat pedagogiska dilemman som kan uppstå i arbetet med lärande för hållbar utveckling. Lärarna säger i intervjuerna att de har diskuterat i arbetslag svårigheterna med att väcka elevernas intresse och engagemang kring hållbarhetsfrågor. Några av lärarna säger att de diskuterat om det eventuellt handlar om elevernas bakgrund eller om lärarna inte varit tillräckligt tydliga i sin undervisning eller om det hade varit skillnad om arbetet hade varit än mer ämnesövergripande. Vidare säger en lärare att en stor utmaning i samtliga naturorienterande ämnen är att ge eleverna en solid kunskapsgrund att stå på för att de ska kunna förstå konsekvenserna av sina handlingar och kunna göra genomtänkta ställningstaganden. Det tar tid att lära eleverna grundläggande fakta i olika frågor som rör hållbarhet som gör att de kan ta ställning, ha en åsikt och bemöta andra åsikter, säger lärarna.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektor behöver kartlägga vilket behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling som finns bland samtliga lärare samt erbjuda kompetensutveckling utifrån vad kartläggningen visar.

Granskningen visar att rektor inte kartlagt behoven av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling, och rektor har därför inte kunnat säkerställa att lärare ges den kompetensutveckling som de behöver. Lärarna har dock själva på individnivå identifierat behov av att lära sig mer om lärande för hållbar utveckling och även genomfört viss kompetensutveckling.

Rektor behöver därför utveckla arbetet med att kartlägga behovet av och erbjuda relevant kompetensutveckling för lärarna inom lärande för hållbar utveckling. För att lärarna med god kvalitet ska kunna arbeta med och uppnå syftet med lärande för hållbar utveckling krävs det att lärarna har kunskaper om vad lärande för hållbar utveckling innebär och hur de praktiskt kan arbeta med lärande för hållbar utveckling utifrån de didaktiska aspekterna innehåll (vad), form (hur) och syfte (varför). Lärarna behöver ha kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen som de ser som mest relevanta för sin undervisning. Vidare behöver de ha kunskaper om de tre olika dimensionerna⁴ av hållbar utveckling och hur dessa dimensioner hänger ihop och påverkar varandra (holism) samt att lärarna uppmärksammar och reflekterar över hur pedagogiska dilemman kan hanteras. Rektor har ett särskilt ansvar för att skolpersonalen får kännedom om de inter-

⁴ De tre dimensionerna är ekonomiska, sociala/kulturella och miljömässiga/ekologiska

nationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen samt att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter.⁵

Skolinspektionen rekommenderar därför rektorn att genomföra en kartläggning av behovet av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling bland lärarna och vidta adekvata åtgärder utifrån kartläggningens resultat.

Elevernas möjlighet till delaktighet och inflytande i de delar av utbildningen som berör hållbar utveckling

Inom detta område granskar Skolinspektionen i vilken utsträckning eleverna ges möjlighet till delaktighet och inflytande i frågor som berör lärande för hållbar utveckling. Det omfattar i vilken utsträckning eleverna involveras på ett konkret sätt i undervisningen och utbildningen som rör lärande för hållbar utveckling. För att inflytandet ska vara reellt behöver flickor och pojkar stimuleras till att ta aktiv del i planering och utvärdering av undervisningens arbetssätt, arbetsformer och innehåll samt andra aktiviteter i utbildningen.

I detta ingår också i vilken utsträckning eleverna får möjligheter att tränas i att göra medvetna etiska ställningstaganden och att flickor och pojkar upplever autenticitet i undervisningen genom att den tar upp problem som känns angelägna för dem. Elevernas ställningstaganden ska få bygga på såväl kunskaper som vad de moraliskt vill värna om.

Slutligen omfattar området i vilken utsträckning utbildningen präglas av ett kritiskt och pluralistiskt förhållningsätt där en mångfald av åsikter, värden och perspektiv används för att belysa hållbarhetsfrågor. I det ingår att alla får säga sin mening, att åsikter tillåts stå i konflikt med varandra och att flickors och pojkars tankar och idéer tas på allvar. En utgångspunkt i ett pluralistiskt perspektiv är att undervisningen startar i elevernas samtal och att undervisningen synliggör olika perspektiv och värdekonflikter i hållbarhetsfrågor.

⁵ Lgr 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar.

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom det granskade bedömningsområdet fungerar väl och har inte identifierat något utvecklingsområde.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att eleverna ges möjlighet till delaktighet och inflytande i frågor som berör hållbar utveckling. Vidare ges eleverna möjlighet att bidra till fördjupade diskussioner där allas tankar och idéer tas på allvar och där olika perspektiv och förhållningssätt kommer till uttryck. Eleverna ges vidare möjlighet att göra etiska ställningstaganden i undervisningen samt bearbeta och arbeta med frågor som engagerar dem och berör deras liv.

Eleverna får möjlighet att göra etiska ställningstaganden och bearbeta frågor som berör deras liv

Av Skolinspektionens granskning framgår att eleverna ges möjlighet att i undervisningen göra etiska ställningstaganden och arbeta med frågor som berör och engagerar dem. Eleverna säger i intervjuerna att de exempelvis har diskuterat växthuseffekten, huruvida man ska äta kött eller inte och hur transporter och resande påverkar miljön. Vidare säger flera elever att de i ämnet svenska har tagit ställning för eller emot att köpa nya I-pads, eleverna fick förutbestämda roller att argumentera utifrån, vilket de upplevde lärorikt. Eleverna berättar vidare om ett arbete med att skapa ett fantasiland i de samhällsorienterande ämnena där de bland annat skulle välja elförsörjning och argumentera för sitt val. Lärarna säger i intervjuerna att de i sin undervisning låter eleverna framföra sina åsikter exempelvis genom att skriva insändare eller argumenterande text som ett sätt att utveckla handlingskompetens och drivkraft att vilja skapa förändring. Lärarna ger exempel på hur de tränar eleverna att agera ansvarsfullt och ta ställning utifrån både mänskliga rättigheter men också personliga erfarenheter genom att till exempel diskutera fattigdom i ett globalt perspektiv och diskutera jämlikhet utifrån vad de ser i sociala medier. En lärare säger att eleverna i hans ämne har diskuterat hur det skulle vara att födas i ett annat land än Sverige. Ytterligare exempel handlade om en film om textilproduktion, där eleverna skulle skriva om de orättvisor de upplevde och även om sina egna känslor.

Undervisningen präglas av ett kritiskt och pluralistiskt förhållningssätt

Granskningen visar att eleverna ges möjlighet att bidra till fördjupade diskussioner där allas tankar och idéer tas på allvar. Eleverna berättar att de i flera sammanhang kan uttrycka sina idéer, eller ha avvikande åsikter och argumentera för sin sak. Även om några elever säger i intervjuerna att det ibland kan vara svårt att uttrycka sina åsikter och tycka olika så berättar flera elever att de i flera sammanhang kan uttrycka sina idéer, eller ha avvikande åsikter och argumentera för sin sak. Några

elever berättar dock i intervjuerna att de hade önskat att lärarna bjöd in till fler samtal där eleverna kunde uttrycka sina tankar och funderingar.

Eleverna ger exempel på att de tränat på att se saker ur flera perspektiv genom diskussioner och samtal. Vidare säger eleverna att det händer att någon kan uttrycka kontroversiella åsikter och tankar vilket leder till diskussioner som ibland kan upplevas svåra men att de då arbetar med att förklara vad de tycker så att andra kan förstå. En elev säger i intervjun att man får uttrycka vad man vill men man måste tänka på att det som sägs inte kränker någon. Granskningen visar vidare att eleverna upplever att undervisningen kännetecknas av att det finns olika perspektiv och att värdekonflikter synliggörs. Eleverna berättar i intervjuerna att de i undervisningen har diskuterat att det kan finnas olika perspektiv på hållbarhetsfrågor. Exempelvis i de samhällsorienterande ämnena och hem- och konsumentkunskapen har eleverna arbetat med det ekonomiska och det ekologiska perspektivet, att balansera ekonomi mot ekologisk odlad mat.

Lärarna berättar i intervjuerna att de i undervisningen arbetar för att medvetandegöra ett kritiskt tänkande hos eleverna. Detta görs i den direkta undervisningssituationen både planerat och spontant. Som exempel nämner några lärare att eleverna kan diskutera utifrån flera olika perspektiv, när de exempelvis arbetar med länders förutsättningar och fossila bränslen. Eleverna tränar på att resonera utifrån fakta. Detta kan göras skriftligt så att läraren kan se alla elevers åsikter och deras argumentation. En annan lärare ger exempel på när eleverna arbetar med att se hur klimatvänliga de själva är samt när de arbetar med bistånd. Ytterligare en lärare berättar om när de pratat om ekologisk odling att det finns en ekonomisk aspekt då man vid ekologisk odling behöver använda mycket mark, men det ger inte lika höga vinster som vid ett konventionellt jordbruk. Vidare har eleverna arbetat med att titta på hållbara och sårbara städer och hur man ordnar med transporter, att köpa hem kläder i tre storlekar, prova dem och sedan skicka tillbaka de man inte vill ha. För att hantera balansen mellan att eleverna ska kunna uttrycka sina åsikter samtidigt som läroplanen är normerande arbetar lärarna med att möta eleverna i stunden. Lärarna hjälper eleverna att få perspektiv men att eleverna också måste få testa sina åsikter. Rektorn säger i intervjun, att hen vid lektionsobservationer uppmärksammat att lärarna arbetar med att tydliggöra att man kan ha olika åsikter och att respektera varandra och varandras åsikter.

Eleverna ges inflytande och delaktighet i undervisning och utbildning

Av Skolinspektionens granskning framgår att eleverna ges möjlighet att utveckla förtrogenhet med demokratiska arbetsformer. Flera elever uttrycker att de har möjlighet att påverka undervisningen och att de är delaktiga genom att de kan välja hur de vill redovisa, exempelvis om de ska redovisa muntligt, skriftligt, i helklass eller endast för sin lärare. Några elever säger dock i intervjuerna att de skulle vilja

vara mer delaktiga och ha ett större inflytande över undervisningen. Vidare berättar några elever att de får vara med och påverka när och hur de vill att olika prov ska ske. Utöver att kunna påverka i den direkta undervisningssituationen kan eleverna på sina individuella utvecklingssamtal ta upp hur det går i skolan och det menar en av eleverna också är ett sätt att kunna påverka. En elev berättar vidare att de på idrotten kan vara med och påverka när de röstar för olika förslag på aktiviteter som de ska göra på en lektion. Några andra elever berättar att de kan påverka vilka uppgifter de ska arbeta med i exempelvis de naturorienterande ämnena. Granskningen visar att eleverna får praktiska erfarenheter av demokratiska principer, arbetssätt och processer vid klassråd och elevråd. I elevrådet ingår även matrådet. Flera elever säger i intervjuerna att de kan vara med och påverka via klass- och elevråd. Som exempel, berättar eleverna, att de önskat att få ha en helkroppsspegel till omklädningsrummet och att de har fått igenom sitt önskemål. Vidare berättar några elever att de har pratat om hållbar utveckling på elevrådet när de framfört att de önskade en bättre struktur på källsortering på skolan exempelvis för att kunna panta burkar. Eleverna ger uttryck för att de till viss del har möjlighet att bidra till hållbar utveckling. I intervjuerna säger några elever att det handlar mestadels om miljömålen, att tänka på vad de köper, att källsortera och att inte använda för mycket plast. Varken lärare eller elever som intervjuas har noterat någon skillnad mellan flickors och pojkars upplevda möjlighet att bidra till hållbar utveckling.

Flera lärare berättar att det när gäller aktivt inflytande i undervisningen är det svårt för eleverna att påverka men att eleverna ändå har ett inflytande. Det handlar om att göra eleverna medvetna så att de kan applicera det som de lär sig till deras egna liv. Det sker enligt lärarna en progression från årskurs sju till årskurs nio, inflytande och påverkan ökar ju äldre eleverna blir. En lärare berättar att genom att fånga elevernas tankar och idéer så blir eleverna delaktiga. Vidare säger lärarna att eleverna får vara med och bestämma både innehåll och arbetssätt i undervisningen genom att välja att fördjupa sig inom olika områden eller hur de ska arbeta eller redovisa ett arbetsområde. I intervjuerna med flera av lärarna framkommer att eleverna inte alltid är medvetna eller förstår när de kan och faktiskt är med och påverkar utan det behöver tydliggöras i undervisningen. När det handlar om arbetssätt och arbetsformer diskuterar lärarna det med eleverna och vid redovisning kan eleverna välja hur de vill redovisa, enligt rektorn. Vidare säger rektorn att skolan förmodligen behöver bli bättre på att synliggöra för eleverna när de har fått vara med och påverka och vad elevernas förslag leder till. Rektorn säger vidare att de följer upp elevers delaktighet och inflytande och skolan har inlett ett utvecklingsarbete genom att en av förstelärarna har fått i uppdrag att ställa fördjupande frågor till eleverna om de låga resultat gällande delaktighet och inflytande som framkom i den kommungemensamma enkäten.

Skolinspektionen förutsätter att det arbete som inletts för att öka elevers delaktighet fortskrider, kontinuerligt utvärderas och justeras i enlighet med målet att öka elevers upplevda delaktighet.

På Skolinspektionens vägnar

X Mimmi Delsing

Beslutsfattare

Signerat av: Mimmi Delsing

Utredare Gunilla Feiff har varit föredragande i ärendet.

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har utredare Ann-Kristin Hammersberg och Ann Edvinsson deltagit.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

En tematisk kvalitetsgranskning på Skogstorpsskolan 7-9 avseende verksamhetens kvalitet inom lärande för hållbar utveckling har genomförts den 18, 19 och 21 januari 2022 av utredare Ann-Kristin Hammersberg och Gunilla Feiff.

Skogstorpsskolan 7-9 är en kommunal skolenhet belägen i Kumla kommun. På skolenheten går 298 elever i årskurs 7-9, varav 154 pojkar och 144 flickor. På skolenheten finns 28 lärartjänster. Skolenheten leds av en rektor.

Bilaga 2: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Vid granskningstillfället inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- Tre gruppintervjuer med elever i årskurserna 7-9.
- Tre gruppintervjuer med lärare.
- En intervju med rektor.
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan, dels den officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från granskningstillfället för faktakontroll.

Bedömningsområden

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet.

Inom respektive område granskas följande:

Bedömningsområde A: Rektors styrning för samsyn, delaktighet och samverkan i arbetet med lärande för hållbar utveckling

- Rektor och lärare har en gemensam förståelse kring hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling, till exempel genom en pedagogisk helhetsidé.
- Rektors styrning ger lärarna utrymme till ansvarstagande, inflytande och initiativtagande i relation till skolans arbete med lärande för hållbar utveckling.
- Lärarna har goda förutsättningar för samverkan i planering, genomförande och utveckling av undervisningen gällande lärande för hållbar utveckling. Lärarna upplever sig också ha goda möjligheter att ta hjälp av sina kollegor för att hantera dilemman eller för att utveckla sin undervisning.
- Det förekommer aktiviteter som berör lärande för hållbar utveckling som involverar och tar tillvara erfarenheter och kompetens hos övriga personalgrupper i skolan. Aktiviteterna berör inte enbart undervisningen, utan också andra delar av utbildningen.
- Rektors styrning möjliggör ett utbyte och en kontakt med det omgivande samhället i arbetet med lärande för hållbar utveckling.

- Arbetet med lärande för hållbar utveckling följs upp inom ramen för skolans systematiska kvalitetsarbete. I uppföljningen finns ett jämställdhetsperspektiv.

Bedömningsområde B: Lärares kunskaper om lärande för hållbar utveckling i utbildningen

- Lärarna bedömer att de har god kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen som de ser som mest relevanta för sin undervisning.
- Lärarna bedömer att de har goda kunskaper om de tre olika dimensionerna, dvs ekonomiska, sociala/kulturella och miljömässiga/ekologiska av hållbar utveckling. Undervisningen om lärande för hållbar utveckling behandlar hållbar utveckling utifrån ett holistiskt perspektiv där dimensionerna integreras.
- Lärarna kan ge exempel på pedagogiska utmaningar inom ramen för lärande för hållbar utveckling. Konkret innebär det till exempel att de kan redogöra för något dilemma de har identifierat och hur de hanterar det.
- Lärare ges den kompetensutveckling som de behöver för att kunna arbeta med lärande för en hållbar utveckling.

Bedömningsområde C: Elevernas möjlighet till delaktighet och inflytande i de delar av utbildningen som berör hållbar utveckling

- Eleverna ges genom aktiv delaktighet möjlighet att utveckla förtrogenhet med demokratiska arbetsformer. Såväl flickor som pojkar ger uttryck för att de har möjlighet att bidra till hållbar utveckling genom att vara med och påverka.
- Eleverna upplever att undervisningen ger dem möjlighet till medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter. Såväl flickor som pojkar får möjlighet att bearbeta och arbeta med frågor som engagerar dem och berör deras liv.
- Eleverna upplever att undervisningen präglas av ett kritiskt och pluralistiskt förhållningssätt. Såväl flickor som pojkar ges möjlighet att bidra till fördjupade diskussioner där alla tankar och idéer tas på allvar. Eleverna upplever att undervisningen kännetecknas av att det oftast finns olika perspektiv och intressekonflikter och att lärandet i låg utsträckning handlar om att hitta ett enda rätt svar.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:
[Skolors arbete med lärande för hållbar utveckling \(skolinspektionen.se\)](https://www.skolinspektionen.se/skolors-arbete-med-larande-for-hallbar-utveckling)

Bilaga 3: Författningsstöd

Bedömningsområde A

Författningsstöd

1 kap. 4-5 §§, 2 kap. 9-10 §§ samt 4 kap. 4-7 och 14 §§ skollagen (2010:800)

Förordning om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 2010:37) inklusive kursplaner i grundskolans ämnen (Lgr 11)

Särskilt i Lgr 11 inom detta bedömningsområde;

1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Skolans uppdrag och Varje skolas utveckling

2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8 Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter om kunskapskrav för grundskolans ämnen (SKOLFS 2011:19)

Bedömningsområde B

Författningsstöd

1 kap. 4-5 §§, 2 kap. 9-10 och 34 §§ skollagen

Lgr 11

Särskilt i Lgr 11 inom detta bedömningsområde;

1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Saklighet och allsidighet, Skolans uppdrag och Varje skolas utveckling

2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.8. Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter om kunskapskrav för grundskolans ämnen

Bedömningsområde C

Författningsstöd

1 kap. 4-5 §§, 4 kap. 9 och 13 §§ skollagen

Lgr 11

Särskilt i Lgr 11 inom detta bedömningsområde;

1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Saklighet och allsidighet, En

likvärdig utbildning, Rättigheter och skyldigheter, Skolans uppdrag, God miljö för utveckling och lärande

2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8. Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter om kunskapskrav för grundskolans ämnen

Bilaga 4: Mall för huvudmannens redovisning

Detta formulär kan användas som stöd för er när ni redovisar hur ni har arbetat med de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat i samband med den tematiska kvalitetsgranskningen.

Redovisningen av vidtagna åtgärder ska fastställas av huvudmannen.

Utvecklingsområde 1
Rector behöver utveckla arbetet med att skapa en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling så att den omfattar alla lärare och att arbetet därmed kan genomsyra utbildningen i sin helhet.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?

Utvecklingsområde 2
Rector behöver kartlägga vilket behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling som finns bland samtliga lärare samt erbjuda kompetensutveckling utifrån vad kartläggningen visar.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?